

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA MAKALESİ

Sanat seramiklerinde alternatif bir baskı yöntemi: Fotolitografi transfer tekniği ve uygulama olanakları

An alternative printing method in ceramic art: Photolithography transfer technique and application possibilities

Sinan Avinal

Arş. Grv., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Seramik ve Cam Bölümü, Türkiye, e-mail: sinan.avinal@msgsu.edu.tr

Öz

Litografi baskı tekniği ya da diğer adıyla taş baskı, uzun yıllar boyunca üretim kolaylığı ve ekonomik olması sayesinde sanatsal ve ticari eserlerin üretilmesinde veya çoğaltılmasında sıklıkla tercih edilmiştir. Son yıllarda dijital baskı teknolojisinin gelişmesi litografinin ticari kullanımını azaltsa da sanatçılar için önemli bir üretim yöntemi olmaya devam etmektedir.

Kimyasal bir baskı türü olan litografi tekniği, temel prensiplerinin aynı olması sebebiyle seramik bünyelerde uygulanmak üzere geliştirilen fotolitografinin kökeni olarak kabul edilmektedir. Özellikle fotografik görsellerin seramik yüzeylere aktarılmasında kullanılması sebebiyle "Fotolitografi" adını alan bu teknik, kendine has dokusu ve birçok baskı yöntemine göre nispeten kolay uygulanabilir olmasına rağmen sanat seramiklerinde henüz yeterince yaygınlaşmamıştır. Bu çalışmada, seramik boyaları ve renk verici oksitler gibi çeşitli değişkenler ele alınarak fotolitografi tekniği uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Yapılan denemelerin sonuçları değerlendirilerek fotolitografi tekniğinin sanat seramikleri yüzeylerinde uygulanabilirliği ortaya konulmuştur.

Anahtar kelimeler: Litografi, Fotolitografi, Baskı, Transfer, Seramik Sanatı.

Citation/Atf: AVİNAL, S. (2024). Sanat seramiklerinde alternatif bir baskı yöntemi: Fotolitografi transfer tekniği ve uygulama olanakları. *Journal of Arts*. 7(2): 85-93, DOI: [10.31566/arts.2381](https://doi.org/10.31566/arts.2381)

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Sinan Avinal
E-mail: sinan.avinal@msgsu.edu.tr

Bu çalışma, Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Abstract

Lithography printing technique has been frequently preferred in the production or duplication of artistic and commercial works for many years thanks to its ease of production and economy. Although the development of digital printing technology in recent years has reduced the commercial use of lithography, it continues to be an important production method for artists.

The lithography technique, which is a type of chemical printing, is considered to be the origin of photolithography, which was developed to be applied on ceramic bodies due to the same basic principles. This technique, which is called "Photolithography" due to its use in transferring photographic images to ceramic surfaces, has not yet become widespread enough in art ceramics despite its unique texture and relatively easy application compared to many printing methods. In this study, photolithography technique applications were carried out by considering various variables such as ceramic mason stains and colouring oxides. The results of the experiments were evaluated and the applicability of the photolithography technique on art ceramics surfaces was revealed.

Keywords: Lithography, Photolithography, Print, Transfer, Ceramic Art.

1. GİRİŞ

Tarih boyunca sanatçılar, kimi zaman özgün eserler yaratmak için kimi zaman da eserlerini çoğaltmak için baskı resim tekniklerini kullanmışlardır. Tarihsel süreç incelendiğinde bir baskı resim tekniği olan monotip baskıların kökeninin 17. yüzyılın ortalarına kadar uzandığı ve ilk olarak İtalyan baskı resimci Giovanni Benedetto Castiglione tarafından uygulandığı bilinmektedir (Arısoy&Kayahan,2022: 1530). 1796 yılında Alman oyun yazarı Alois Senefelder, matbaanın yaygın olmadığı dönemde kendi yazılarını basarak çoğaltmak amacıyla çeşitli denemeler yaptığı sırada bir monobaskı türü olan litografi baskıyı keşfetmiştir (Meggs&Purvis, 2016: 173). Litografi baskı tekniği, yağ ile suyun birbirini itmesi sonucunda ortaya çıkan kimyasal bir baskı türüdür. (Mills, 2008: 75).

En çok tercih edilen baskı resim türlerinden olan litografi (taş baskı) 19. Yüzyılda hızla yayılarak sanatçılara fotografik baskılar yaratmayı mümkün kılmıştır (Moser, 1997: 9). Litografi, günümüzde de dünya sanatındaki önemini sürdürmektedir. Özel atölyeler profesyonel sanatçılarla çalışmalarına devam etmekte, enstitüler litografi üzerine çalışmalar yapmaktadırlar. (Kara, 2010: 1)

Seramik üretiminde baskı ve transfer tekniklerine araştırıldığında çok sayıda alternatif olduğu görülmektedir. Bu çalışmada litografi

teknikinden türetilmiş bir baskı yöntemi olan fotolitografi tekniği ele alınmıştır. Seramik yüzeylere uygulanan ve litografi baskı tekniğinin temel mantığı olan suyun yağı itmesi esasına dayanan fotolitografi, kullanılan malzemeler ve baskı yüzeyi bakımından litografiden ayrılmaktadır. Tablo 1’de litografi ile fotolitografi teknikleri arasındaki temel farklar gösterilmiştir.

Tablo 1. Litografi ve Fotolitografi Tekniklerinin Temel Farklılıkları

	<i>Litografi Tekniği</i>	<i>Fotolitografi Tekniği</i>
<i>Kalıp</i>	Alçıtaşı Plaka	Lazer Yazıcı Çıktısı
<i>Renklendiriciler</i>	Yağlı Bazlı Kalemeler veya Yağlı Mürekkepler	Keten Yağı Eklenecek Hazırlanan Seramik Boyaları veya Renk Veren Oksitler
<i>Baskı Yüzeyi</i>	Kağıt	Dersi Sertliğindeki Çamur veya Sırsız Seramik

Fotolitografi tekniğinde kullanılan malzemeler ve işlevleri hakkındaki detaylı açıklamalara ikinci ana başlık altında yer verilmiştir. Çalışmanın devamında ise yapılan kişisel uygulamalar ile fotolitografi tekniğinin seramik yüzeylerde kullanım olanakları ortaya konmuştur.

2. SERAMİKTE FOTOLİTOGRAFI BASKI TEKNİĞİ

Fotografik baskıların porselen malzeme üzerine uygulanması 1800'lü yılların ortalarına uzanmaktadır. İlk olarak Avrupa'da mezar taşlarına yerleştirilen oval porselenlerin üzerine portre fotoğraflarının transfer edilmesi ile başlamıştır (Mills, 2008: 75). Üzerine bir görüntü aktarılan porselen tablet, yıllar içinde teknoloji ve baskı tekniklerinin gelişmesi ile hava koşullarına ve solmaya karşı dayanıklı günümüzün modern porselen anıt plaketlerine dönüşmüştür. 1854'te iki Fransız fotoğrafçı Andre-François Bulot ve Joseph Marguerite Cattin, fotografik bir görüntüyü fırında pişirerek porselen veya emaye yüzeylere transfer etme işleminin patentini almıştır. İlk porselen resimler siyah beyaz olarak üretilmiş ve daha sonra mezar taşlarına monte edilmiştir (Görsel 1) (Bernardi&Monastier, 2020: 6).

Görsel 1. Sabastiano Orsini'nin Mezar Taşı, Bonaventure Mezarlığı, ABD, 1918.

(<https://www.wiktree.com/photo/png/Orsini-71>)

Günümüzde ilerleyen teknolojinin etkisiyle fotografik imajların seramik yüzeylere aktarılmasını sağlayan dijital baskı makineleri özellikle seramik endüstrisinde kullanılsa da gerektirdikleri teçhizatlar ve ekonomik olmamaları sebebiyle sanatçılar için daha ulaşılabilir baskı yöntemleri tercih edilmektedir.

Bu bağlamda, litografi tekniğinin temeline dayanan fotolitografi tekniği, sanatçılar için kolay erişilebilir malzemeler gerektirmesi ve yarattığı kendine has dokusuyla ön plana çıkmaktadır.

Fotolitografi baskı yapmak için gerekli olan malzemeler; keten yağı, seramik boyaları veya renk verici oksitler, kauçuk baskı rulosu, arap zankı, havlu peçete, sünger ve cam levhadır. Fotolitografi tekniğinde, tıpkı litografi tekniğinde olduğu gibi yağ bazlı boyalar kullanılmaktadır. Litografide, yağ esaslı pastel kalemler, mum boya ve benzeri yağlı malzemelerle çizim yapılabilir (Sesigür, 1993: 31). Fotolitografide ise baskı boyası, seramikte sır ve bünye renklendirmek amacıyla kullanılan boyalar (farbkörperler) veya renk verici oksitlerin keten yağı ile karıştırılmasıyla elde edilmektedir. Keten yağı, boyayı istenilen kıvama getirmesi ve ekonomik olması sebebiyle tercih edilmektedir. Toz boyalar, keten yağı ile 2\3 oranında (iki ölçü toz boya, üç ölçü keten yağı) en az 15 dakika karıştırılarak hazırlanır. Başarılı bir transfer için boyanın doğru şekilde hazırlanması çok önemlidir. Boyanın kıvamı baskı kalitesini doğrudan etkilemektedir. Bununla birlikte hazırlanan boyanın kapalı bir kaptan en az bir gece bekletilmesi çok daha homojen bir kıvam elde edilmesini sağlamaktadır.

Fotolitografi tekniğinde baskı kalıbı olarak lazer yazıcı ya da fotokopi makinesinde yazdırılmış kağıtlar kullanılmaktadır. Lazer yazıcı ve fotokopi makinelerinde toner içindeki plastik maddeleri eriterek kâğıt üzerine sabitleyen ısıtma sistemleri bulunmaktadır. Yazdırma sonucunda kâğıttaki siyah alanlar gözeneksiz hale gelmektedir. Bu özellik yazıcılar ve fotokopiler aracılığı ile yapılan monobaskının da temel fiziksel prensibini oluşturur (Şan Aslan, 2017: 170). Diğer yandan başarılı bir transfer için aktarılmak istenen imajın çıktısı standart kâğıda siyah-beyaz olacak şekilde alınmalıdır. Fotolitografi tekniğinde transfer sırasında imaj ters çevrilir. Bu yüzden elde edilen baskı, imajın yatay düzlemdeki karşıtı olacaktır. Bu sebeple eğer bir yazı veya logo çalışılmak istenirse, imaj ayna görüntüsü oluşacak şekilde hazırlanıp kâğıda yazdırılmalıdır.

Fotolitografi tekniğinde kullanılan önemli bir malzeme olan arap zamkı, doğadan elde edilen bir tür reçinedir. Arap zamkı su içerisinde eritileceği için tane iriliğinin bir önemi yoktur. Eriyik şu şekilde hazırlanır. Bir kap içerisine önce su eklenir. Daha sonra arap zamkı suyun içerisine katılarak çözünmesi beklenir. Belirli aralıklarla karıştırmak, zamkın çabuk çözünmesine yardımcı olmaktadır. Tam çözünmenin uzun zaman alması sebebiyle baskıdan en az bir gece önce hazırlanması gerekmektedir. Arap zamkının doğal bir madde olması sebebiyle içerisine karışma ihtimali olan yabancı maddelerin ayrıştırılması için 100 mesh ölçüsündeki elekten geçirilmesi baskı sırasında oluşabilecek olası sorunları en aza indirmektedir.

Fotolitografi tekniğini kullanan sanatçı örnekleri incelendiğinde Sırp sanatçı Kristina Bogdanov'un başarılı eser örneklerine rastlanmaktadır. Bogdanov bu tekniği ustaca kullanırken "Tea's Karyotype" adlı eserinde seramik karoların üzerine fotolitografi görüntü transferi yaparak sıradan ve gündelik sahnelerin geçiciliğini kalıcı maddi nesnelere yani seramiklere dönüştürmüştür (Görsel 2).

Görsel 2. Kristina Bogdanov, Tea's Karyotype, Pekışmiş çini (Stoneware) üzerine fotolitografi baskı, 1220°C Pişirim, 2009.

(<https://kristina-bogdanov-ilic-art.com/#/repetativememory>)

Görsel 3. Kristina Bogdanov, Tea's Karyotype, (Detay), 2009.

(<https://kristina-bogdanov-ilic-art.com/#/repetativememory>)

Bogdanov'un bir diğer eseri olan "Asleep" ise fotolitografi tekniğinin çok renkli baskılar üretmek için de kullanılabileceğini göstermektedir (Görsel 4).

Görsel 4. Kristina Bogdanov, Asleep, Akçini (earthenware) üzerine fotolitografi baskı, 2019.

(<https://kristina-bogdanov-ilic-art.com/#/repetativememory>)

Amerikan seramik sanatçısı Gerry Williams da fotolitografi tekniğini kullanan sanatçılardandır. "Jennie and Shelley" isimli eserinde geometrik seramik formların üzerine fotografik transfer baskılar yapmıştır (Görsel 5).

Görsel 5. Gerry Williams, Jennie and Shelley, Pekişmiş Çini (stoneware) Üzerine Fotolitografi Baskı. 1990.

(Mills, M. Surface Design for Ceramics, 75)

2.1. Uygulama Aşamaları

Bu çalışmada yapılan fotolitografi baskı denemelerinde baskı tekniği sabit tutulup kullanılan boyalar, baskı yüzeyi ve imaj özellikleri değiştirilerek elde edilen sonuçların görsel etkileri değerlendirilmiştir.

Tablo 2. Denemelerde Uygulanan Değişkenler

Renklendiriciler	Seramik Boyası
	Demir Oksit
	Mangan Oksit
	Sır altı ve Sır üstü Boyalar
Baskı Yüzeyi	Deri Sertliğindeki Çamur
	Bisküvi Seramik
İmaj Özellikleri	Fotografik İmaj
	Lekeseli İmaj
	Çizgisel İmaj

Fotolitografi tekniğinde arap zamkı eriyiği bir nevi maskeleye görevi yapmaktadır. İlk olarak imaj suda eritilmiş arap zamkı ile kaplanır. Arap zamkı, imajın tonerli siyah alanlarıyla reaksiyona girerek bir sonraki aşamada uygulanacak olan boyanın siyah alanlara yapışmasını sağlamaktadır. Baskı alanı dışında kalan beyaz alanlar ise arap zamkı-su karışımındaki suyun gözenekler tarafından emilmesinin etkisiyle, keten tohumu yağı ile toz boya karışımını iterek bu alanların boyasız kalmasını sağlamaktadır. Özetlemek gerekirse, boyanın rulo ile uygulanması sırasında boyanın tonerli alanlara tutunması ve buna karşıt olarak gözenekleri su ile dolu olan baskısız boş alanlara tutunamaması, bu baskı tekniğinin temel çalışma prensibidir.

Tıpkı litografi tekniğinde olduğu gibi baskının pürüzsüz bir tezgâh üzerinde yapılması gerekmektedir. Bu aşama için cam levhalar üzerinde baskı çalışması yapmak için çok uygundur. Cam üzerine bir miktar arap zamkı eriyiği damlatılır ve transfer edilecek imajın boyutlarında parmak ile yayılır (Görsel 6).

Görsel 6. İmajın arap zamkı üzerine yerleştirilmesi. Yazar kişisel arşivi, 2020.

İmaj, yayılan arap zamkı üzerine baskılı yüzeyi üstte kalacak şekilde yerleştirilir. Arap zamkı imajın baskılı yüzeyine de sürülerek parmak ile yayılır. Bu aşamada imajın baskısız alanları arap zamkını-su karışımını emerek araç görevi görecektir. Arap zamkının fazlası bir peçete yardımı ile temizlendikten sonra boya uygulamasına geçilir (Görsel 7).

Görsel 7. Arap zamkının fazlasının silinmesi. Yazar kişisel arşivi, 2020.

Hazırlanan boya 15 dakika boyunca karıştırılarak homojen bir kıvam elde edilmiş olmalıdır. Boya, cam yüzeye dökülür. Boya miktarına baskı boyutu dikkate alınarak karar verilmelidir. Baskı rulosu boya üzerinde önce ileri geri, daha sonra sağa sola hareket ettirilerek kauçuk silindirin boyayı yer noktasına alması sağlanır (Görsel 8).

Görsel 8. Boyanın baskı rulosuna alınması. Yazar kişisel arşivi, 2020.

Boya rulonun üzerine alındıktan sonra imajın üzerinde uygulamaya geçilir. Boyalı rulo, imajın sarılması ihtimaline karşı tek yönde ileri doğru itilerek uygulanır (Görsel 9). Daha sonra yine tek yönde olacak şekilde sağdan sola ya da soldan sağa itilerek ilk kat boyanın tatbiki tamamlanır (Görsel 10).

Görsel 9. Boyanın uygulanması. Yazar kişisel arşivi, 2020.

Görsel 10. Boyanın uygulanması. Yazar kişisel arşivi, 2020.

İlk kat boya uygulamasından sonra birkaç damla arap zamkı damlatılmış su, sünger yardımıyla imajın üzerine akıtılır. Su imaja sabitlenmeyen boyaları iterek yüzeyin temizlenmesini sağlar (Görsel 11).

Görsel 11. İmajın su ile yıkanması. Yazar kişisel arşivi, 2020.

Boya uygulaması en az üç kat olacak şekilde yapıldıktan sonra imaj kontrast bir görüntüye sahip olacaktır. Bu aşamada imaj, deri sertliğindeki çamura transfer için hazırdır. Zeminden sivri bir alet yardımıyla boyalı yüzeye zarar vermeden kaldırılan imaj, çamur yüzeyine tek seferde baskılı yüzey alta gelecek şekilde yerleştirilmelidir (Görsel 12).

Görsel 12. İmajın çamur üzerine transfer edilmesi. Yazar kişisel arşivi, 2020.

Çamurun yüzeyine yerleştirilen imajın arka yüzeyi, parmak yardımıyla hafifçe ovuşturularak bastırılır. Bu sayede boyanın çamura kayıpsız transferi sağlanır (Görsel 13).

Görsel 13. İmajın çamur yüzeyinden kaldırılması. Yazar kişisel arşivi, 2020.

Transfer edilen imaj birkaç dakika kuruması için beklendikten sonra çamur üzerinden kaldırılır. Bu aşamadan sonra, çamurdaki boyalı alanlar oldukça hassas olduğundan bisküvi pişirmesine kadar temas edilmemelidir.

2.2. Yapılan Uygulamaların Değerlendirilmesi

Bu araştırma kapsamında, çamur ve sır renklendirmek amacıyla kullanılan boyalar, demir oksit (Fe_2O_3), mangan oksit (MnO_2), sıraltı ve sırüstü boyalar kullanılarak denemeler yapılmıştır. Uygulamalarda kullanılan boyalar ve seçilen imajların çeşitliliğine göre hazırlanan tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 3. Desen-malzeme ilişkisi tablosu

	Fotografik İmajlar	Çizgisel İmajlar	Lekeseli İmajlar
Seramik Boyası	++	++	++
Demir Oksit	++	++	++
Mangan Oksit	+	+	+
Sıraltı Boyalar	-	-	-
Sırüstü Boyalar	-	-	-

Çok Olumlu (++) , Olumlu (+), Olumsuz (-)

Yapılan denemeler sonucunda, fotografik imajların transferi için en iyi sonucun seramik boyalarının tercih edilmesiyle sağlandığı saptanmıştır (Görsel 14 ve 15). Bu tip imajların

transferinde kullanılan renk veren oksitler ise deri sertliğindeki çamur üzerine uygulandığında, zaman zaman dağılma etkisi göstermektedir. Bu etki bir hata gibi görünse de artistik seramik çalışmalarda tercih edilebilecek dokular yarattığı düşünülmektedir (Görsel 16).

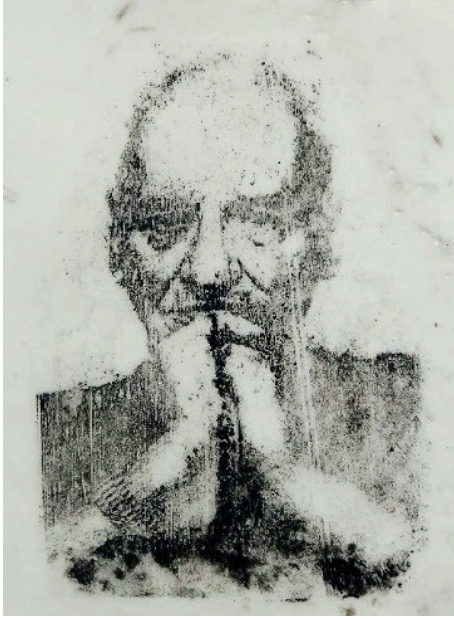
Görsel 14. Siyah seramik boyası ile akçini çamuru üzerine uygulanan portre transferi, 1050°C sırlı pişirim. Yazar kişisel arşivi, 2020.

Görsel 15. Siyah seramik boyası ile akçini çamuru üzerine uygulanan portre transferleri, 1050°C sırlı pişirim. Yazar kişisel arşivi, 2020.

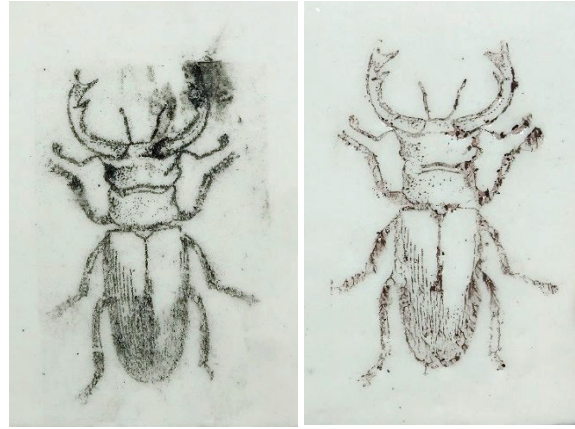
Görsel 16. Mangano oksit ile akçini çamuru üzerine uygulanan portre transferi, 1050°C sırlı pişirim. Yazar kişisel arşivi, 2020.

Diğer yandan çizgisel ve lekesel imajların transfer sonuçları değerlendirildiğinde, en iyi sonuçların demir oksit ve seramik boya ile elde edildiği saptanmıştır. Özellikle demir oksit ile ortaya çıkan sepya tonları artistik seramik çalışmalara katkı sağlayabilecek düzeydedir. Ayrıca çizgisel imajların transferi ile gravür baskı benzeri etkiler yakalanmıştır (Görsel 17-18-19).

Görsel 17. Çizgisel transfer örneği, akçini çamuru üzerine siyah seramik boyası, 1050°C sırlı pişirim (Sol). Yazar kişisel arşivi, 2020.

Görsel 18. Çizgisel transfer örneği, akçini çamuru üzerine demir oksit uygulaması, 1050°C sırlı pişirim (Sağ). Yazar kişisel arşivi, 2020.

Görsel 19. Çizgisel imaj transferi ile elde edilen gravür baskı etkisi, siyah seramik boyası, 1050°C sırlı pişirim. Yazar kişisel arşivi, 2020.

Bu araştırma kapsamında ilk pişirimi yapılan bisküvi seramikler üzerine de baskı denemeleri yapılmıştır. Özellikle renk oksitleri ile bisküvi üzerine yapılan baskılarda başarılı sonuçlar elde edilmiştir. (Görsel 20-21)

Görsel 20. Bisküvi seramik üzerine demir oksit ile transfer. Yazar kişisel arşivi, 2020.

Görsel 21. Bisküvi seramik üzerine demir oksit ile transfer. Yazar kişisel arşivi, 2020.

3. SONUÇ

Bu araştırmada fotolitografi baskı tekniğinin seramik yüzeylerde uygulanabilirliği ve kullanım olanakları araştırılmıştır. Renklendirici boya ve imaj çeşitliliği üzerine yoğunlaşmış olsa da bu baskı tekniğinde çok daha fazla değişken olduğu unutulmamalıdır. Arap zankı-su karışımının kıvamı, boyanın yağ oranı, yazıcı-fotokopi makinesi markaları ve tonerleri, baskı kağıdının gramajı ve çeşitliliği en önemli değişkenlerdir. Bu tekniğe tam olarak hâkim olmak için bahsedilen değişkenlerin ayrı ayrı ele alınıp tüm olasılıkların denenmesi gerekmektedir.

Yapılan renk denemelerinde sır altı ve sır üstü boyalar ile olumlu sonuçlar alınamamıştır. Diğer yandan renk oksitleri ile yapılan denemelerde demir oksit ile diğer oksitlere göre daha iyi sonuçlar elde edilmiştir. Renk oksitleri ile hazırlanan boya, baskı rulosuna alınırken, rulo üzerine sağlıklı bir şekilde tutunamadığı için bu tip boyaların fırça ile imaj üzerine uygulanabileceği saptanmıştır. Yapılan literatür araştırmasında bu tekniğin her ne kadar deri sertliğindeki çamur üzerine uygulanabileceği tespit edilse de kişisel denemeler sonucunda özellikle demir oksit içerikli hazırlanan boyanın bisküvi pişirimi yapılmış seramik formların üzerine başarılı şekilde uygulanabildiği tespit edilmiştir.

Hazırlanan baskı boyası imaj üzerine uygulandıktan sonra su ile yıkanarak fazla boyanın ayrışması sağlanmaktadır. Bu işlem kâğıdı ıslattığı için, imajı çamur yüzeyine aktarırken yırtılma olasılığına karşı dikkatli olunması gerekmektedir. Bununla birlikte kâğıdın ıslanması, büyük boyutlu imajların transferlerini oldukça güçleştirmektedir. Eğer

15cm x 15cm ölçülerinden daha büyük boyutlu baskı alanı hedefleniyorsa, baskının kesilerek çok parçalı olacak şekilde yan yana uygulanarak birleştirilmesi daha kolay ve sorunsuz baskı elde etmeyi sağlayacaktır.

Fotolitografi tekniği ile yapılan transferler kendine has bir dokuya sahiptir. Rastlantısal oluşan bu doku, artistik seramik çalışmalara katkı sağlayacaktır. Seramikte birçok baskı tekniği olsa da fotolitografi hızı ve uygulama kolaylığı ile seramik sanatçılarına yeni kapılar açacaktır.

KAYNAKÇA

- BERNARDI, C. & MONASTIER, L. (2020). *Photoceramic Portraits-un Unsuspected Cultural Heritage, the Monumentale Cemetary of Milan*, Lecce:La Clessidra Alata. ISBN: 8831668641
- MEGGS, P. B. & PURVİS, A. W. (2016). *A History of Graphic Design*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc. ISBN 10: 1118772059
- MILLS, M. (2008). *Surface Design for Ceramics*, New York-London: A Division of Sterling Publishing Co., Inc. ISBN 10: 1600597823
- MOSER, J. (1997). *Singular Impressions: The Monotype in America*, Washington: Smithsonian Institution. ISBN-10 1560987499
- ARISOY, D. & KAYAHAN, Z. (2022). Bir Baskiresim Tekniği Olarak Monobaskı (Monoprint), *Social mentality and researcher thinkers journal* 8(62), 1528-1535.
- KARA, E. (2010) *Resim Sanatı Bağlamında Litografi*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sanatta Yeterlik Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Resim Anasanat Dalı.
- SESİGÜR, H. (1993). *Litografi Tekniği*, Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Resim Ana Sanat Dalı.
- ŞAN ASLAN, P. (2017). Seramik Yüzeylerde Monobaskı Uygulamaları, *Sanat ve Tasarım Dergisi* (18), 169-185.
- <https://kristina-bogdanov-ilic-art.com/#/repetative-memory/> Erişim tarihi:12.02.2024